

bessen

natuurboekje
van

herfst 2006

Hoi! In de herfst hangen er veel rijpe bessen. Tenminste, als de vogels ze niet hebben weggekaapt. Heb je wel eens spreuwen een lijsterbesboom zien plunderen? Het ene moment hangt de boom vol met fel oranje lijsterbessen, even later... alle bessen weg! Vogels zijn in de herfst blij met bessen. Trekvogels vullen, voordat ze op reis gaan, nog even hun buikje. En de vogels die hier blijven, gaan lekker volgegeten de winter in.

Sommige bessen zijn gezond voor vogels maar giftig voor mensen. Onbekende bessen kun je gerust aanraken maar je moet ze niet eten.

Bramen zijn gezond voor vogels én mensen.

Een bes is vooral verpakking. Binnenin zitten zaadjes. Zo kan uit een lijsterbes een nieuwe lijsterbesboom groeien. Als zo'n lijsterbes vlak onder de boom valt, is dat niet goed voor het jonge boompje. De oude boom gebruikt al het licht en ook het voedsel uit de grond. Vogels zorgen ervoor dat de zaadjes op een andere plek terecht komen. Ze zijn gek op die sappige verpakking. Ze slikken de bes door, met zaadjes en al. Die zaadjes verteren niet, ze blijven heel. Ze worden na een tijdje weer netjes uitgepoept. Meestal ergens verderop. Daar kan dan een nieuwe lijsterbesboom gaan groeien.

Kijk of je ergens vogelpoep ziet met zaadjes erin. Vaak heeft de poep een bessenkleur gekregen.

Zoek een struik of boom met rijpe bessen.

Hoe hangen de bessen?

- in een trosje
- los, in hun eentje
- anders: _____

Wat voor vorm hebben de bessen?

- rond
- ovaal
- anders: _____

Wat voor kleur(en) hebben ze?

_____

Onrijpe bessen zijn groen. Rijpe bessen krijgen een opvallend kleurtje. Waarom is dat, denk je?

_____

Zijn alle bessen even rijp zo te zien?

_____

Denk je dat vogels van de bessen hebben gegeten? _____

Hoe zie je dat? _____

Pluk een bes.

Voelt de bes hard of zacht? _____

Ruikt de bes? Zo ja, hoe? _____

Peuter de bes open.

Bekijk de zaadjes.

Hoeveel zaadjes tel je? _____

Peuter een andere bes van dezelfde boom/struik open.

Zitten er evenveel zaden in? _____

Zoek nu een heel andere boom of struik met bessen. Schrijf hier de verschillen met de vorige bessen.

_____

_____

_____

In Limburg groeit de maretak. Het is een bol struikje met witte bessen, net glanzende parels. Het groeit hoog in de bomen, in een populier bijvoorbeeld. Het struikje haalt water en voedsel uit de takken van de boom. De bessen zijn van binnen slijmig en plakkerig. Als vogels zo'n bes eten, blijft er wat spul aan hun snavel plakken. Of aan hun poepgaatje. Ze vegen hun snavel en achterwerk aan de takken af. Op die veegplaatsen kan weer een nieuwe maretak gaan groeien. Kijk eens omhoog in de bomen of je maretakken ziet.

Maretakken heten ook wel vogellijm. Vroeger werd van de plakkerige bessen lijm gemaakt om vogeltjes te vangen.

Post We vroegen jullie in het boekje over de vlieg waarom vliegen nuttig zijn.

Susan uit Bunde vertelde: *Uit onze containerbak kropen van de zomer op een dag allemaal vliegenmaden. Het leken er wel duizenden, brrr, ik vond het heel smerig. Maar mijn vader zei - stel je niet aan. Die vliegenwormpjes eten afval en ruimen alles netjes voor ons op.*

Joris uit Stein schreef: *Vliegen eten afval, poepen dooie dieren en ze leggen ook hun eitjes erin, en die witte wormpjes die uit de eitjes komen die eten al die troep op. Wat zou er gebeuren als er geen vliegen waren? Nou, dan zou de wereld één grote stinkende rotzooi zijn.*

Doe je mee? Noem een plant, boom of struik waarvan de bessen giftig zijn voor mensen. Misschien kun

je hem tekenen of heb je er een plaatje van. Stuur je inzending vóór 24 oktober 2006 naar Het Limburgs Landschap.

Bessen-weetje Sommige overrijpe bessen gaan gisten. Er komt dan alcohol in de bes. Vogels die veel van die bessen eten, zitten dronken op een tak (of liggen eronder...).

Stichting het Limburgs Landschap
postbus 4301, 5944 ZG Arcen
telefoon [077] 473 75 75
fax [077] 473 75 76
e-mail info@limburgs-landschap.nl

*Deze kinderbijlage is mogelijk
gemaakt door de Nationale
Postcode Loterij.*

*Samenstelling en tekst Ditte Merle
Tekeningen Wil Kroon*

*Extra natuurboekjes zijn voor
scholen en natuurgroepen gratis
te bestellen bij Het Limburgs
Landschap.*